

Yurtdışındaki Türk Bilim İnsanları Kurultayı Toplandı

Kuzey Amerika ve Avrupa başta olmak üzere dünyanın değişik yerlerinde çalışan Türk bilim insanları 12-13 Temmuz tarihleri arasında “Yurtdışındaki Türk Bilim İnsanları Kurultayı”nda buluştu. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve TÜBİTAK’ın katkılarıyla bu yıl ilk kez düzenlenen bu organizasyona yurtdışında çalışan yaklaşık 100 kadar bilim insanı ve bir o kadar da ilgili kurum temsilcisi ve yakın zamanda Türkiye’ye dönmüş bilim insanı katıldı. Katılımcılar sadece akademisyenler değildi. Nanoteknolojiden kansere kadar birçok farklı dalda çalışan araştırmacılar, Ar-Ge şirket yöneticileri ve girişimciler de katılımcılar arasındaydı.

Türkiye’de son yıllarda uygulanan politikalar ve stratejilerle bilim, teknoloji ve inovasyon (yenilik) alanlarında ciddi aşamalar kaydedildi. Ar-Ge personeli ve araştırmacı sayısının ve araştırmaya ayrılan bütçenin, buna paralel olarak bilimsel makale sayısının artması bu aşamalar arasında sayılabilir. Bu gelişmelere rağmen bilimsel makalelere atf sayısının ve patent sayısının aynı hızla artmaması, Ar-Ge harcamalarının GSYİH içindeki payı ve milyon kişi başına düşen araştırmacı sayısı gelişmiş ülkeler-

le karşılaştırıldığında çıkan sonuç ülkemizin halen alacağı yol olduğunu gösteriyor. “Yurtdışındaki Türk Bilim İnsanları Kurultayı” yurtdışında bu konularda oluşmuş birikimi Türkiye’ye taşımak için düzenlendi.

Kurultayın amaçları arasında Türkiye’ye bilgi ve teknoloji transferi için gerekli modelleri tespit etmek, yurtdışında bilginin ticarileşmesine yönelik olarak kullanılan yöntem ve modelleri Türkiye’ye aktarmak, Türkiye’yi bilim, teknoloji ve yenilik alanında uluslararası bir cazibe merkezi haline getirmek, yurt dışındaki Türk bilim insanları ile kalıcı ve çok yönlü işbirliği kurmak ve geliştirmek için gereken fon mekanizmalarını belirlemek de yer alıyor. Kurultayın açılış programına Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Nihat Ergün, Bakan Yardımcısı Prof. Dr. Davut Kavranoğlu, TÜBİTAK Başkanı Prof. Dr. Yücel Altunbaşak, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Müsteşarı Prof. Dr. Ersan Aslan, TAEK Başkanı Zafer Alper, Türk Patent Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Habip Asan, çeşitli bakanlıklardan yetkililer, çok sayıda üniversitenin rektör ve rektör yardımcıları ile özel sektörden temsilciler katıldı.

Toplantıya The Marmara otelinde ev sahipliği yapan TÜBİTAK Başkanı Yücel Altunbaşak Türkiye ve TÜBİTAK’ın büyük bir atılım içinde olduğuna dikkat çekerek Ar-Ge’ye ayrılan kaynakların arttığına değindi.

“Belki en yüksek noktada değiliz, ama artış hızında dünyada ikinciliğe oturduk. Geçenlerde Boston’daki teknoloji konferansında konuştum. “Türkiye artık yüzdelilerle değil katlarla uğraşiyor” demiştim. Türkiye gelişme evresinde tam bu noktada bulunuyor. Ar-Ge kaynaklarının payı, gayrisafi milli hasılanın yüzde 0,48’inden yüzde 0,84’üne çıktı. Aşağı yukarı iki katına yakın bir artış oldu. Türkiye’de geliştirilmesi gereken pek çok alan var. Makale sayılarımızda bir artış var, ama atıf sayılarımız istediğimiz noktada değil. Makalelerimizin patente dönüşme oranında daha kat edilmesi gereken yol var. Araştırmacı sayımız son on sene de yirmi binden altmış dört bine çıktı. Türkiye gibi bir ülkenin 250-300 bin araştırmacıya ihtiyacı var. Çok hızlı koştuk, ciddi bir değişim var, ama aynı atığı önümüzdeki on sene içinde de devam ettirmemiz gerekiyor.”

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Nihat Ergün, yaptığı konuşmada kamuda yeniden bir yapılanma başladığını, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının kurulmasının atılan adımlar içinde en önemlilerden biri olduğunu söyledi. Bakan Ergün "Artık bilimle, üniversiteyle, akademisyenlerimizle daha yakın bir ilişki kuran, üniversite-sanayi işbirliğine ait mekanizmaları daha iyi işleten bir Bakanlık mevcut" dedi.

Bakan Ergün, bu yeni dönemle birlikte, kendilerini en çok heyecanlandıran hususlardan birinin de artık yurtdışındaki bilim insanları ile de çok daha yakın ve yapıcı ilişkiler kurulabilmesi olduğunu kaydetti. Sürekli bilim yapılabilmesi için bir merkez etrafında bilim insanlarından oluşan bir kritik kütle gerektiği, kurultay boyunca panellerde gündeme gelen konular arasındaydı. Bakan Ergün de konuşmasında bilim ve teknolojinin, "evde tek başına gelişecek bir şey olmadığını" vurguladı. Bakan Ergün, bilim üretiminin vaktiyle Atınada, Bağdat'ta, Roma'da, Endülüs'te, günümüzde Silikon Vadisi'nde olduğu gibi bir kültür, bir ortam meselesi olduğuna vurgu yaparak "Beynimizdeki sinir uçları birbirine daha fazla temas ettikçe, düşünme kapasitemizi ve dolayısıyla bilgi üretme kapasitemizi artırabiliriz" ifadesini kullandı.

YÖK Başkanı Gökhan Çetinsaya da kapanış programında yaptığı konuşmada, Türkiye'deki üniversite sayısındaki artışa dikkat çekerek "1982'de sadece 27 devlet üniversitesi varken, 2012 yılı itibarıyla yüz üçü devlet, altmış üçü vakıf olmak üzere yüz altmış altı sayısına ulaşmış bulunuyoruz. Sadece on yılda niceliksel olarak yaklaşık 2,5 katlık bir artış yaşadık" dedi. Çetinsaya, bu büyümenin devam etmesine rağmen, 75 milyonluk nüfusunun büyük kısmını gençlerin oluşturduğu bir ülkede bu sayıların bile yetersiz olduğunu belirtti. Türkiye'nin 2023 hedeflerine ulaşması için yükseköğretimin kalitesinin artmasının da gerektiğini belirten Çetinsaya, "Herkes 2023 hedeflerini tutturabilmek için eğitimin niteliğinin, araştırma altyapısının geliştirilmesi gerektiğinde hemfikir. Son yıllarda yükseköğretime erişim sorununun azaldığını görüyoruz. Bu yeni girilen dönemde artık hedef, niceliksel büyümeyi niteliksel bir büyüme haline dönüştürmek ve bunu kaliteyle taçlandırmaktır" dedi. Kaliteyi artırmak için, yükseköğretimin misyonu, vizyonu ve hedefleri bağlamında yeniden yapılandırılmasının gerekli olduğunu vurgulayan Çetinsaya "YÖK'ün ve YÖK kanununun değişmesi yönünde artık toplumsal bir beklenti var. Yükseköğretim sisteminin yeniden yapılandırılması konusunda tam bir uz-

laş var. İşte bu süreçte katılımcı bir yöntemle bütün paydaşlarımızı arkamıza alarak çağdaş bir yükseköğretim sistemi kurulması için çalışmalarımızı yürütüyoruz" diyerek yapılacak değişikliklerin işaretini verdi.

TÜBİTAK Başkan Danışmanı Prof. Dr. Yunus Çengel Türkiye'nin bilim ve Ar-Ge çalışmalarında atak yaptığını belirterek, ülke politikalarının da değişmesiyle son yıllarda hem akademik hem endüstriyel alanda Ar-Ge çalışmalarının ve bütçelerinin arttığına dikkat çekti. Örneğin 1964-2004 arasında akademik Ar-Ge faaliyetleri kapsamında 7378 projeye 170 milyon TL kaynak aktaran TÜBİTAK, 2005-2011 döneminde 8722 projeye 1,15 milyar TL destek sağladı. Desteklenen bilim insanı sayısı 2003 yılında 1500 iken, 2010'da 12 kat artarak 18.000'i geçti.

Kurultayda isimleri "Girişimci, Rekabetçi ve Teknolojiye Dayalı Zihinsel Dönüşüm", "Bilgi Temelli Ekonomiye Geçiş", "Bir Cazibe Merkezi Olarak Türkiye", "Bilim İnsanları ve Araştırma Kurumları ile Kalıcı Uluslararası İşbirlikleri" ve "Açık Forum" olan beş ayrı panel düzenlendi. Kurultayın sonrasında yayımlanacak sonuç raporunda panel moderatörlerinin ve katılımcıların katkılarıyla ortaya konulan tespitler, somut öneriler ve atılacak adımlar yazıya aktarılacak.

Kurultay İzlenimleri

Yurtdışındaki Türk Bilim İnsanları Kurultayı 12-13 Temmuz tarihleri arasında İstanbul The Marmara otelinde yapıldı. Panellerde tartışılan konular çok çeşitli olmasına rağmen bazı konular neredeyse tüm panellerde öne çıktı. Panel katılımcılarının hemen hemen hepsi Türkiye'nin son zamanlarda geçirdiği değişime ve yaptığı atılıma dikkat çekerken özellikle akademik özgürlük konusunu öne çıkardı.

Belli bir konuya odaklanmış, birçok araştırmacı ve Ar-Ge mühendisinin bulunduğu araştırma merkezlerinin kurulması ve sayısının artırılması da panelistlerin ortak dileğiydi. Bu tip merkezlerde yurt içindeki ve dışındaki bilim insanlarınca ortak çalışmalar yapılması, doktora öğrencileri yetiştirilmesi bu dileğin bir devamıydı. Doktora öğrencilerine ve doktora sonrası araştırma yapan akademisyenlere yurtdışı tecrübesi kazandırılması gerektiği TÜBİTAK başkanı Prof. Dr. Yücel Altunbaşak tarafından dile getirildi. Bu araştırma merkezlerinde sürekli bir bilim

üretimi için gerekli şartlardan birisi olarak "kritik kütle" kavramı, Prof. Dr. Canan Tamerler ve diğer panelistler tarafından tartışıldı. Kritik kütle, benzer konularda çalışan ve belli bir sayının üzerinde aktif bilim insanlarını temsil ediyor. Kritik kütleyle aşmış bilim insanlarının hem bir birlerine destek olması hem de rekabet ortamı oluşturması bekleniyor.

Kahve ve yemek aralarında dünyanın dört bir tarafından başarılı akademisyenlerle karşılaştık. Çoğunun birden fazla ünvanı var. Kimisinin akademisyenliğinin yanında şirketi var, kimisi bulunduğu bölümün başkanı, kimisinin de kucak dolusu ödülü var. Kahve sohbetlerinde konuştuğumuz, dört yaşında Almanya'ya gitmiş Prof. Dr. Uğur Şahin, gurbetçi bir ailenin oğlu ve kanser araştırmaları yapıyor. Alanında faaliyet gösteren en büyük merkezlerden biri olan Mainz'deki Translasyonel Onkoloji ve İmmunoloji Merkezi'nin (TRON) kurucusu ve müdürü. BioNTech şirketler grubunun ve Ganymed biyoteknoloji firmasının yöneticiliğini yapıyor. Ayrıca makaleleri 4000'den fazla atıf

almış başarılı bir akademisyen ve araştırmacı. Doktora sonrası Amerika'ya gitmiş olan Dr. Ahmet Yıldız ise biyofizik üzerine çalışıyor. Motor proteinlerin yürüme mekanizmasını konu alan makalesi *Science* dergisine kapak olmuş ve University of California'nın Berkeley kampüsünde hem Fizik hem de Moleküler Biyoloji bölümlerinde öğretim üyesi. Yıldız'ın ödül koleksiyonunda Feynman Nanoteknoloji Ödülü, Gregor Weber Uluslararası Ödülü, *Science* dergisi tarafından verilen Yılın Genç Bilim Adamı Ödülü, doktora sonrası çalışmalarıyla kazandığı Jane Coffin Childs, Burroughs Wellcome ödülleri ve öğretim üyeliğine başladıktan sonra aldığı NSF Kariyer ve Ellison Medical Foundation Genç Araştırmacı Ödülleri var.

TÜBİTAK Başkanı Prof. Dr. Yücel Altunbaşak tarafından kapanış konuşmasında da dile getirildiği gibi, bu bir başlangıç ve tanışma toplantısı. Umuyoruz ki bu toplantı ve gelecek toplantılar amacına ulaşır ve hem Türkiye'yi hem de katılımcıları daha parlak bir geleceğe taşır.